

Myšlenka a její „myšlené“

Na myšlenku lze vskutku „navázat“ jen tak, že vezmeme vážně víc než jenom ji, totiž že vezmeme vážně to její „myšlené“, a že se k tomu sami vztáhneme svou myšlenkou, svým myšlením. Díky tomu lze rozpoznat něco, nač můžeme navázat, i u spisovatele, který nám jinak příliš nekonvenuje a jehož způsob myšlení i filosofování nám je cizí, eventuálně takřka mimoběžný. Jen díky tomu lze vůbec hovořit o dějinách myšlení. Tomu se věnuje dost málo pozornosti, protože vlivem řecké zpředměťující pojmovosti jsme jednostranně zaměřeni na formulace, termíny, a ovšem také na intencionální předměty. Ty však tvoří jen část „myšleného“, nikoli však veškeré „myšlené“. Tak např. v geometrii považujeme (přínejmenším od jisté doby a jen ti poučenější) každé psychologizování a sociologizování za okrajovou a z větší části zavádějící (resp. od toho nejdůležitějších odvádějící) formu přístupu. Náleží k nemnoha obecně přijatým a uznávaným předpokladům, že v geometrii jsou tím nejdůležitějším právě geometrické „předměty“, „objekty“, tj. především rovinné a prostorové útvary. A přece se poměrně snadno dá ukázat, jak jednostranný tento *tacitus consensus* je a k jakým jednostrannostem i mimo rámec geometrie a dokonce daleko za její hranice vede. Jde totiž o to, že k myšlence myšlení (tedy k jejímu „myšlenému“) náleží nejen předměty (objekty), k nimž míří a k nimž se vztahuje, ale také jakési „nepředměty“, od kterých obvykle zcela odhlížíme a na které zapomínáme, ale které jsou pro myšlení celých epoch mimořádně významné. Geometrie, která vzniká vlastně současně s filosofií a podobně jako filosofie není možná ani myslitelná bez pojmů a pojmovosti, nese s sebou mnohem víc než nějaké znalosti o trojúhelnících, kružnicích, hranolech, jehlanech atd.: ona s sebou nese určitá pravidla, jejichž důležitost daleko překračuje geometrii samu. Systematičnost by se ve filosofii nikdy neprosadila tak mohutným způsobem (a filosofie by se eo ipso nikdy nestala opravdovou filosofií, protože by nepřekročila meze moudrých postřehů a jednotlivých mravních naučení), kdyby jí nebyla atraktivním vzorem právě geometrie. Ale to není vše: celá moderní technika by bez geometrie (tj. matematiky v dnešním smyslu) zůstala onou starou TECHNÉ, tj. souborem dovedností. A tak by nemohlo dojít k tomu, o čem se teď už nějaký čas píše pojednání a celé knihy, totiž že do života moderního (a postmoderního) člověka proniká stále víc nejen technických výrobků a výtvorů, ale především jakási technizovanost, která mu na jedné straně životní provoz usnadňuje, ale na druhé straně ho také ochuzuje a zplošťuje (navzdory tomu, že mu také některé jen tušené anebo dokonce vůbec netušené možnosti – ovšem určitého omezeného typu – otvírá. Tato spjatost zejména novodobého myšlení s geometrií, vůbec matematikou a technikou, tedy tato technomorfní tendence má jeden dost neblahý důsledek, totiž že omezeností svého zájmu i přístupu vlastně otvírá dveře pseudovědě a šarlatánství všude tam, kde možnosti jejích aplikací a vůbec jejího použití jsou minimální nebo dokonce nulové.

(Písek, 030722-2.)